

ประกาศกรมทรัพย์สินทางปัญญา

เรื่อง การขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

ข้าวหอมมะลิดินภูเขาไฟบุรีรัมย์

ทะเบียนเลขที่ สช 63100150

เพื่อให้การขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เป็นไปตาม พระราชบัญญัติคุ้มครอง
สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546 อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 32 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบ
บริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน
(ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2545 กรมทรัพย์สินทางปัญญาจึงออกประกาศไว้ ดังต่อไปนี้

ให้ขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ข้าวหอมมะลิดินภูเขาไฟบุรีรัมย์ คำขอเลขที่
59100144 ทะเบียนเลขที่ สช 63100150 ซึ่งมีรายการทางทะเบียนตามบัญชีแนบท้ายประกาศฉบับนี้

ทั้งนี้ ให้มีผลตั้งแต่วันยื่นคำขอขึ้นทะเบียน 29 กันยายน 2559

ประกาศ ณ วันที่ 29 กันยายน พ.ศ. 2563

(นายทศพล ทังสุบุตร)
อธิบดีกรมทรัพย์สินทางปัญญา

ทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

ข้าวหอมมะลิดินภูเขาไฟบุรีรัมย์

(Kaow Hom Mali Din Phu Kao Fai Buriram Rice)

- (1) เลขที่คำขอ 59100144 ทะเบียนเลขที่ สช 63100150
- (2) วันที่ยื่นคำขอ 29 กันยายน 2559
- (3) ผู้ขอขึ้นทะเบียน จังหวัดบุรีรัมย์
ที่อยู่ ศาลากลางจังหวัดบุรีรัมย์ ตำบลเสม็ด อำเภอเมือง
จังหวัดบุรีรัมย์ 31000
- (4) รายการสินค้า ข้าวหอมมะลิ
- (5) คุณภาพ ชื่อเสียง คุณสมบัติหรือคุณลักษณะเฉพาะของสินค้า

คำนิยาม

ข้าวหอมมะลิดินภูเขาไฟบุรีรัมย์ (Kaow Hom Mali Din Phu Kao Fai Buriram Rice) หมายถึง ข้าวเปลือก ข้าวกล้อง และข้าวขาว ที่แปรรูปมาจากข้าวหอมมะลิพันธุ์ข้าวดอกมะลิ 105 และพันธุ์ กข 15 ปลูกในฤดูนาปี บนพื้นที่ที่มีแร่ธาตุจากดินภูเขาไฟบุรีรัมย์ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะ ทำให้เมล็ดข้าวเรียวยาว เลื่อมมัน มีท้องไข่น้อย เมื่อหุงสุกจะเหนียวนุ่มไม่แข็งกระด้าง ครอบคลุมพื้นที่ 7 อำเภอ ของจังหวัดบุรีรัมย์ ได้แก่ อำเภอเมืองบุรีรัมย์ อำเภอละหานทราย อำเภอเฉลิมพระเกียรติ อำเภอห้วยราช อำเภอประโคนชัย อำเภอปะคำ และอำเภอนางรอง

ลักษณะของสินค้า

- (1) พันธุ์ข้าว : พันธุ์ข้าวดอกมะลิ 105 และพันธุ์ กข 15
- (2) ประเภทและลักษณะทางกายภาพของข้าวหอมมะลิดินภูเขาไฟบุรีรัมย์
- ข้าวเปลือก : เปลือกเมล็ดข้าวสีฟาง เรียวยาว ก้นงอน ไม่มีหาง มีขนาดเมล็ดยาวไม่น้อยกว่า 10.6 มิลลิเมตร
  - ข้าวกล้อง : เมล็ดข้าวกล้อง รูปร่างเรียวยาว มีขนาดเมล็ดยาวไม่น้อยกว่า 7.5 มิลลิเมตร
  - ข้าวขาว : เมล็ดข้าวขาว รูปร่างเรียวยาว ขาวใส มีความวาวเป็นเงา เลื่อมมัน เมื่อหุงสุกจะเหนียวนุ่ม มีกลิ่นหอม ไม่แฉะ ไม่แข็งกระด้าง
- (3) ลักษณะทางเคมี
- มีปริมาณฟอสฟอรัส อยู่ในช่วง 1,578 – 3,109 มิลลิกรัมต่อกิโลกรัม
  - มีแคลเซียม อยู่ในช่วง 66 – 110 มิลลิกรัมต่อกิโลกรัม
  - มีปริมาณแอมิโลส อยู่ในช่วงร้อยละ 13 – 18

(4) ลักษณะอื่นๆ

- ความชื้น ไม่เกินร้อยละ 14
- สิ่งเจือปน ไม่เกินร้อยละ 2
- พันธุ์ข้าวอื่นปน ไม่เกินร้อยละ 5

(6) กระบวนการผลิต

การปลูก

- (1) ข้าวหอมมะลิดินภูเขาไฟบุรีรัมย์ ต้องปลูกในเขตพื้นที่ 7 อำเภอของจังหวัดบุรีรัมย์เท่านั้น
- (2) เมล็ดพันธุ์ข้าวต้องเป็นพันธุ์ข้าวดอกมะลิ 105 หรือ กข 15 จากแหล่งผลิตเมล็ดพันธุ์ที่ได้รับการรับรองจากกรมการข้าว กรณีเกษตรกรขยายพันธุ์เองต้องนำพันธุ์ที่ผ่านการรับรองมาขยายและมีการใช้เมล็ดพันธุ์จากแหล่งผลิตพันธุ์ไม่เกิน 3 ปี
- (3) ปลูกในช่วงฤดูการปลูกข้าวนาปี (เดือนเมษายน – สิงหาคม)
- (4) เก็บเกี่ยวข้าวในระยะพลับพลึง (เดือนตุลาคม – พฤศจิกายน)
- (5) การเก็บรักษาคุณภาพข้าว ให้ระดับความชื้นไม่เกินร้อยละ 14
- (6) เกษตรกรที่ผลิตข้าวหอมมะลิ ต้องผ่านการรับรองมาตรฐาน GAP หรืออินทรีย์ ต้องมีระบบการบันทึกข้อมูลที่สามารถตรวจสอบได้
- (7) เกษตรกรที่ผลิตข้าวหอมมะลิ ต้องขึ้นทะเบียนเป็นผู้ผลิตข้าวหอมมะลิดินภูเขาไฟบุรีรัมย์ก่อนเริ่มทำการผลิต

การแปรรูป

- (1) ผลผลิตข้าวเปลือก แปรรูปเป็นข้าวกล้องและข้าวสาร โดยโรงสีที่ตั้งอยู่ในจังหวัดบุรีรัมย์หรือโรงสีที่ได้รับการรับรองจากคณะกรรมการตรวจรับรองการแปรรูป
- (2) การแปรรูปต้องมีการบริหารจัดการดังนี้
  - 2.1 ข้าวเปลือกต้องมาจากเกษตรกรที่ได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นสมาชิกผู้ผลิตข้าวหอมมะลิดินภูเขาไฟบุรีรัมย์ และได้รับการรับรองว่าได้ปฏิบัติตามคู่มือปฏิบัติงาน
  - 2.2 การผลิต การรับ – จ่าย ข้าวเปลือก ข้าวสาร แต่ละครั้งมีการบันทึกข้อมูลที่มาของข้าวเปลือก ปริมาณข้าวเปลือกที่นำมาผลิตเป็นข้าวสาร ปริมาณข้าวสารที่ได้รับ ปริมาณข้าวสารที่จ่ายจ่ายให้แก่ผู้ใด ปริมาณคงเหลือ
  - 2.3 ข้าวเปลือกที่จะทำการแปรรูปต้องมีความชื้นไม่เกินร้อยละ 14 หากมีความชื้นเกินกว่าที่กำหนดจะต้องทำการปรับลดความชื้นก่อนการแปรรูป

การเคลื่อนย้าย กองเก็บ การรักษาสภาพ

- (1) การขนและบรรจุภัณฑ์ รวมถึงพาหนะขนย้ายต้องสะอาด สามารถป้องกันการปนจากข้าวพันธุ์อื่นได้
- (2) การบรรจุหีบห่อ และการเก็บรักษา ผู้บรรจุหีบห่อจะต้องดูแลรักษาวัสดุอุปกรณ์และสถานที่ในการบรรจุให้สะอาด ถูกสุขลักษณะ
- (3) การจัดเก็บผลิตภัณฑ์ โดยวางกองรวมกันบนแท่นสินค้าและมีป้ายระบุวันที่ผลิต และ Lot No. จัดเก็บแยกไว้จากข้าวชนิดอื่น และมีการระบุว่าเป็นบริเวณที่เก็บข้าวหอมมะลิดินภูเขาไฟบุรีรัมย์

การบรรจุหีบห่อ และการส่งมอบ

(1) รายละเอียดบนฉลากให้ประกอบด้วยคำว่า "ข้าวหอมมะลิดินภูเขาไฟบุรีรัมย์ และ "Kaow Hom Mali Din Phu Kao Fai Buriram Rice" และระบุวันที่บรรจุ ชื่อผู้ผลิต ปริมาณที่บรรจุ พร้อมระบุ เลขทะเบียน สข. และเครื่องหมายการค้า (ถ้ามี)

(2) ผู้ผลิตต้องบันทึกปริมาณของผลผลิต ชื่อผู้ซื้อ วันที่และปริมาณผลผลิตที่ขาย

(7) ความสัมพันธ์ระหว่างสินค้ากับแหล่งภูมิศาสตร์

ลักษณะภูมิประเทศ

จังหวัดบุรีรัมย์ ตั้งอยู่ทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย ระหว่างเส้นรุ้งที่ 102 องศา 15 ลิปดาตะวันออก กับ 103 องศา 30 ลิปดาตะวันออก และระหว่างเส้นแวงที่ 14 องศา 15 ลิปดาเหนือ กับ 15 องศา 45 ลิปดาเหนือ สภาพพื้นที่โดยทั่วไปเป็นที่ราบสูงลาดจากทิศใต้ลงไปทางทิศเหนือ พื้นที่มีลักษณะเป็นลูกคลื่น เป็นที่ราบขั้นบันได และช่องเขาที่เกิดจากภูเขาไฟเมื่อประมาณเก้าแสนถึงหนึ่งล้านปีเศษ ทำให้จังหวัดบุรีรัมย์มีลักษณะภูมิประเทศที่สำคัญ 3 ลักษณะ คือ ทางตอนใต้เป็นพื้นที่สูงและภูเขาซึ่งพื้นที่เป็นลอนเล็ก ภูเขาและช่องเขาบริเวณเทือกเขาพนมดงรักมีความสูงตั้งแต่ 200 เมตรจากระดับน้ำทะเล ครอบคลุมพื้นที่ร้อยละ 25 ของพื้นที่จังหวัด ตอนกลางเป็นพื้นที่ลูกคลื่นลอนตื้นความสูงตั้งแต่ 150 - 20 เมตร จากระดับน้ำทะเลปานกลาง พื้นที่จะทอดขนานเป็นแนวยาวทางทิศตะวันออกและทิศตะวันตก ครอบคลุมพื้นที่ประมาณร้อยละ 60 ของพื้นที่จังหวัด และตอนเหนือเป็นพื้นที่ราบลุ่มริมฝั่งแม่น้ำมูล มีความสูงต่ำกว่า 150 เมตร

ลักษณะภูมิอากาศ จัดว่าเป็นแบบมรสุมเขตร้อน มีช่วงฝนตกสลับกับช่วงอากาศแห้งแล้ง ซึ่งแตกต่างกันอย่างชัดเจน โดยฤดูร้อน เริ่มตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ – พฤษภาคม อากาศร้อนอบอ้าว บางช่วงส่งผลให้เกิดความแห้งแล้ง ฤดูฝน เริ่มตั้งแต่เดือนมิถุนายน – กันยายน ปริมาณน้ำฝนไม่แน่นอน ขึ้นอยู่กับอิทธิพลของลมมรสุมและลมพายุดีเปรสชันในทะเลจีนใต้ มีปริมาณน้ำฝนเฉลี่ย 1,200 มิลลิเมตร ต่อปี ฤดูหนาว เริ่มตั้งแต่เดือนตุลาคม – มกราคม ขึ้นอยู่กับอิทธิพลของลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือและร่องความกดอากาศต่ำจากประเทศจีน อุณหภูมิต่ำสุดเฉลี่ย 12.8 องศาเซลเซียส

ข้าวหอมมะลิดินภูเขาไฟบุรีรัมย์ เป็นข้าวที่ไวต่อช่วงแสง สายพันธุ์ข้าวดอกมะลิ 105 และพันธุ์ กข 15 สามารถปลูกได้ปีละครั้งในฤดูนาปี โดยปัจจัยทางสภาพแวดล้อมที่ทำให้ข้าวหอมมะลิเกิดความเครียด เนื่องจากการขาดน้ำในระยะข้าวสะสมแป้ง และอุณหภูมิต่ำในระยะสุกแก่ มีผลทำให้ปริมาณสารความหอม 2-AP เพิ่มขึ้นได้ และจากลักษณะพื้นที่การปลูกข้าวเป็นพื้นที่กลุ่มชุดดินที่เกิดจากการสลายตัวของหินภูเขาไฟ อันเป็นคุณสมบัติเด่นของดิน คือ มีปริมาณฟอสฟอรัสอยู่ในระดับ 17 – 29.7 มิลลิกรัม ต่อกิโลกรัม และปริมาณโพแทสเซียมอยู่ในระดับ 81.3 – 208.8 มิลลิกรัมต่อกิโลกรัม ซึ่งเหมาะสมต่อการปลูกข้าวหอมมะลิดินภูเขาไฟ ส่งผลทำให้ข้าวหอมมะลิดินภูเขาไฟบุรีรัมย์มีเมล็ดข้าวเรียวยาว ข้าวใส มีความวาวเป็นเงา เลื่อมมัน ท้องไข่น้อย มีปริมาณธาตุฟอสฟอรัส 1,578 – 3,109 มิลลิกรัมต่อกิโลกรัม และแคลเซียม 66 – 110 มิลลิกรัมต่อกิโลกรัม ซึ่งสูงกว่าข้าวหอมมะลิที่ปลูกในพื้นที่อื่น ๑

ประวัติความเป็นมา

“เมืองปราสาทหิน ถิ่นภูเขาไฟ ผ้าไหมสวย รวยวัฒนธรรม เลิศล้ำเมืองกีฬา” คำขวัญจังหวัดบุรีรัมย์ ที่สะท้อนถึงภูมิประเทศของจังหวัดบุรีรัมย์ที่มีภูเขาไฟที่ดับสนิทแล้วมากที่สุดในประเทศไทย ได้แก่ ภูเขาไฟพนมรุ้ง ภูเขาไฟอังคาร ภูเขาไฟปลายบัด ภูเขาไฟคอก ภูเขาไฟหลุบ และภูเขาไฟกระโดง การสลายตัวของหินภูเขาไฟเป็นต้นกำเนิดของชุดดินภูเขาไฟ กลุ่มชุดดินที่ 1 และ กลุ่มชุดดินที่ 28 ทำให้ภูมิศาสตร์ดังกล่าวของบุรีรัมย์เป็นแหล่งผลิตข้าวหอมมะลิที่มีคุณภาพ มีกลิ่นหอม เหนียวนุ่มไม่แฉะ ไม่แข็งกระด้าง และจากอดีตมาจนถึงปัจจุบันประชาชนในจังหวัดบุรีรัมย์ได้มีการสืบสานบุญประเพณีข้าวหอมมะลิดินภูเขาไฟ เรียกว่า ประเพณีบุญกุ่มข้าวใหญ่ เพื่อเป็นการสำนึกในบุญคุณของข้าวที่หล่อเลี้ยงชีวิตทุกคน และเป็นการแสดงออกถึงพลังความร่วมมือร่วมใจของชุมชนเพื่อสืบทอดจิตวิญญาณของชาวนาซึ่งถือปฏิบัติร่วมกันหลังการเก็บเกี่ยวข้าวเสร็จ

ในปี พ.ศ. 2524 เกษตรอำเภอบัวชุม ได้เล็งเห็นถึงปัญหาของการเก็บรักษาพันธุ์ข้าวของเกษตรกรที่ยังขาดความรู้ในเรื่องการผลิตข้าวให้มีคุณภาพ จึงได้ศึกษาวิธีการส่งเสริมให้เกษตรกรผลิตข้าวให้มีคุณภาพเพื่อเป็นขวัญและกำลังใจให้เกษตรกร โดยจัดการประกวดข้าวหอมมะลิดินภูเขาไฟทุกปี ซึ่งข้าวหอมมะลิที่ชนะการประกวด ส่วนใหญ่มาจากข้าวที่ปลูกในพื้นที่ดินภูเขาไฟ ทำให้ข้าวหอมมะลิดินภูเขาไฟเป็นที่รู้จักนับแต่นั้นเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน นอกจากนั้นจังหวัดบุรีรัมย์ยังได้จัดงานเทศกาลข้าวหอมมะลิปลาจ่อมกุ่ม ชมทุ่งนาบัวชุม ในช่วงเทศกาลปีใหม่ระหว่างวันที่ 31 ธันวาคม ถึง 1 มกราคม ของทุกปี

(8) ขอบเขตที่ตั้งแหล่งภูมิศาสตร์

ขอบเขตพื้นที่การปลูกข้าวหอมมะลิดินภูเขาไฟบุรีรัมย์ ครอบคลุมพื้นที่ 7 อำเภอ ของจังหวัดบุรีรัมย์ ได้แก่ อำเภอเมืองบุรีรัมย์ (เฉพาะตำบลบ้านบัว ตำบลบ้านยาง ตำบลสวายจิก ตำบลเสม็ด ตำบลอิสาน ตำบลบัวทอง ตำบลสะแกชำ) อำเภอห้วยราช (เฉพาะตำบลสนวน ตำบลห้วยราช ตำบลห้วยราชา ตำบลสามแวง ตำบลโคกเหล็ก) อำเภอประโคนชัย (เฉพาะตำบลเขาคอก ตำบลจระเข้มาก ตำบลประทัดบุ ตำบลโคกยาง) อำเภอเฉลิมพระเกียรติ (เฉพาะตำบลเจริญสุข ตำบลตาเป๊ก ตำบลถาวร ตำบลยายแยมวัฒนา) อำเภอปะคำ (เฉพาะตำบลโคกมะม่วง ตำบลไทยเจริญ) อำเภอละหานทราย (เฉพาะตำบลจาง ตำบลโคกว่าน) และอำเภอนางรอง (เฉพาะตำบลถนนหัก ตำบลสะเดา ตำบลหนองไทร ตำบลหนองโบสถ์ ตำบลชุมแสง) รายละเอียดตามแผนที่

(9) การพิสูจน์แหล่งกำเนิด

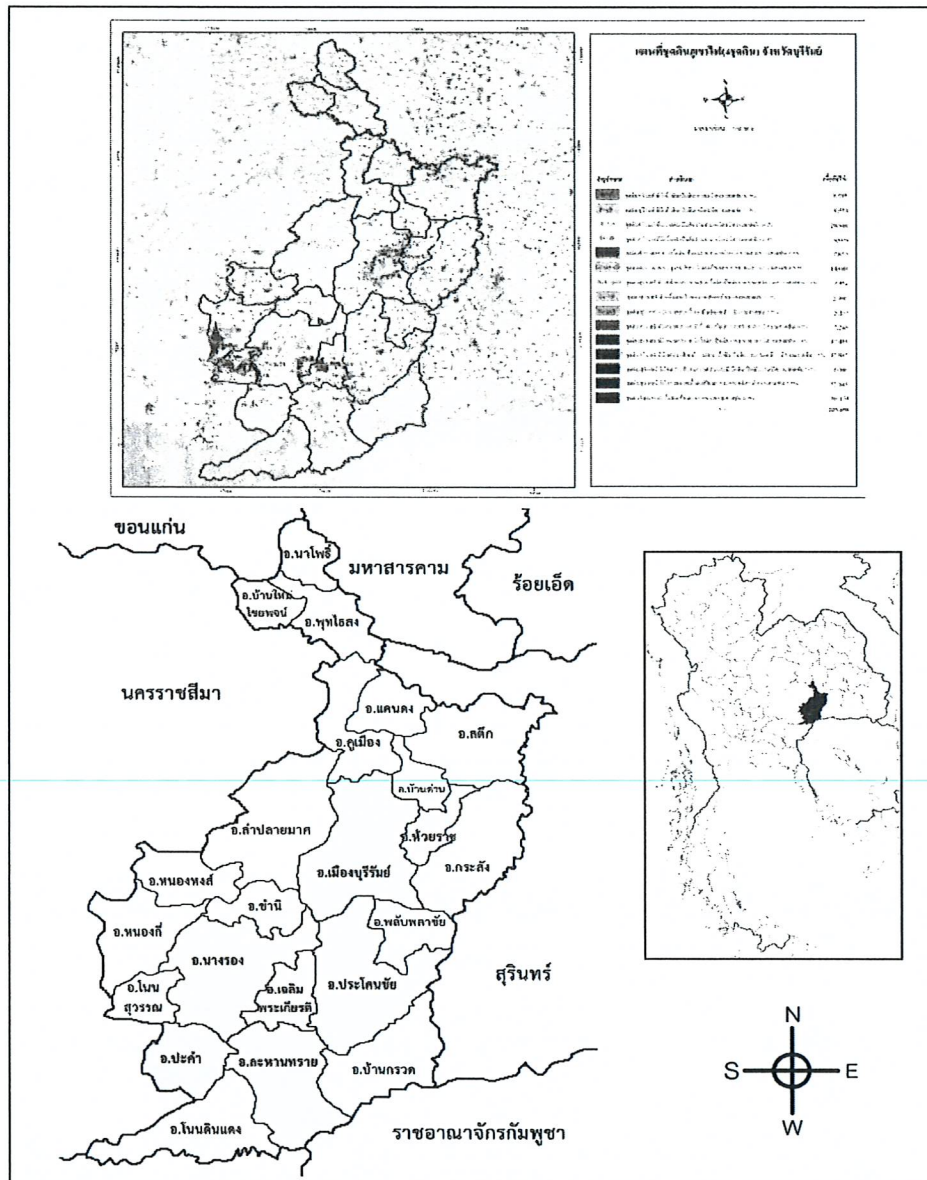
(1) ข้าวหอมมะลิดินภูเขาไฟบุรีรัมย์จะต้องผลิตในเขตพื้นที่ที่กำหนด และตามกระบวนการผลิตข้างต้น

(2) กระบวนการผลิตจะต้องผ่านการควบคุมตรวจสอบ คือ มีการขึ้นทะเบียนสมาชิกผู้ผลิตผู้ประกอบการค้า ข้าวหอมมะลิดินภูเขาไฟบุรีรัมย์ รวมทั้งต้องมีเอกสารกำกับเพื่อการตรวจสอบย้อนกลับได้

(10) เงื่อนไขที่นายทะเบียนกำหนดตามมาตรา 15

- (1) จัดให้มีระบบการตรวจสอบและควบคุม ทั้งกระบวนการผลิตในระดับผู้ผลิตและระดับจังหวัด
  - (2) จัดให้มีการขึ้นทะเบียนผู้ผลิตและผู้ประกอบการค้า ที่ประสงค์จะขอใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ข้าวหอมมะลิดินภูเขาไฟบุรีรัมย์
  - (3) ผู้ขอขึ้นทะเบียนสมาชิกผู้ผลิตและผู้ประกอบการค้า จะต้องปฏิบัติตามคู่มือการปฏิบัติงาน สำหรับสมาชิกผู้ขอใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ข้าวหอมมะลิดินภูเขาไฟบุรีรัมย์ และดำเนินการตามแผนการ ควบคุมตรวจสอบทั้งกระบวนการผลิตในระดับผู้ผลิตและระดับจังหวัด
-

แผนที่แสดงแหล่งภูมิศาสตร์ ข้าวหอมมะลิดีถิ่นภูเขาไฟบุรีรัมย์

ขอบเขตพื้นที่การปลูกข้าวหอมมะลิดีถิ่นภูเขาไฟบุรีรัมย์ ครอบคลุมพื้นที่ 7 อำเภอของจังหวัดบุรีรัมย์ ได้แก่

1. อำเภอเมืองบุรีรัมย์ (เฉพาะตำบลบ้านบัว ตำบลบ้านยาง ตำบลสวายจีก ตำบลเสม็ด ตำบลอิสาน ตำบลบัวทอง ตำบลสะแกชำ)
2. อำเภอห้วยราช (เฉพาะตำบลสนวน ตำบลห้วยราช ตำบลห้วยราชา ตำบลสามแวง ตำบลโคกเหล็ก)
3. อำเภอประโคนชัย (เฉพาะตำบลเขาคอก ตำบลจระเข้มาก ตำบลประทัดบุ ตำบลโคกยาง)
4. อำเภอเฉลิมพระเกียรติ (เฉพาะตำบลเจริญสุข ตำบลตาเป็ก ตำบลถาวร ตำบลยายแยมพัฒนา)
5. อำเภอปะคำ (เฉพาะตำบลโคกมะม่วง ตำบลไทยเจริญ)
6. อำเภอละหานทราย (เฉพาะตำบลตาจ่ง ตำบลโคกว่าน)
7. อำเภอนางรอง (เฉพาะตำบลถนนหัก ตำบลสะเดา ตำบลหนองไทร ตำบลหนองโบสถ์ ตำบลชุมแสง)